

۱۲ فرهنگ ادبیات آیینی جادو

گزارش

شب شعر عاشورای شیراز به سی و ششمین دوره خود رسید

یک نذر فرهنگی که شعر آیینی را متحول کرد

بیش از سه دهه است که عشق و ارادت به سیدالشهدا(ع) شاعران شیفته حضرت را به یمن نذر فرهنگی مرحوم حسین فرهنگ ادب‌گرد هم می‌آورد. سی و ششمین دوره شب شعرعاشورا امشب در صحن حضرت شاهچراغ(ع) به‌کار خود پایان می‌دهد. هاشم کرونی شاعر، منتقد و دبیر ادبی ستاد شعر عاشورا با بیان این‌که شب شعر عاشورایی محصول یک نیاز ادبی-اجتماعی در دهه شصت بود، می‌گوید: ابتدای این دهه برنامه‌های ادبی و فرهنگی ویژه سیدالشهدا(ع) وجود نداشت و این نیاز، دوستداران اهل بیت(ع) را برآن داشت جریانی تحت عنوان شب شعر راه‌اندازی کنند تا جایی‌که در طول این سال‌ها به قدیمی‌ترین و مستم‌ترین حرکت ادبیات آیینی و شاید سابقه‌دارترین حرکت مردمی و غیردولتی حوزه فرهنگ و هنر در کشور تبدیل شده است.

وی در اهمیت شب شعرعاشورایی و ترویج نذر فرهنگی یادآور می‌شود: مرحوم حاج فرهنگ همیشه در خانه‌اش روضه برپا می‌کرد، روزی فرزندش حاج عبدالحسین فرهنگ به ایشان پیشنهاد می‌دهند یکی از سنت‌های مغفول مانده امام جعفرصادق(ع) را احیاکنند، ایشان به پدرشان گفتند که حضرت در مجلسی با حضور شعر را درخواست می‌کردند در مرتبه جدشان بخوانند و عزاداری کنند. حاج فرهنگ درواکنش به این‌که فرزندشان هم چنین مراسمی را با شکل و شمایل امروزی برگزار کنند اشک می‌ریزد و با آن موافقت می‌کنند و این سنت در محل زندگی ایشان برپا می‌شود. در واقع این همان خبرکنبری است که اندیشه انسان‌ها را می‌سازد، به نظر نذر فرهنگی یعنی ساختن انسان! کرونی با اشاره به این‌که بنابر باورهای مذهبی معتقدم ما به سمت این جریان هدایت شده‌ایم و شب شعر محصول درایت و نبوغ فردی و گروهی نبوده، تصریح می‌کند: در واقع عنایتی وجود داشته که این جریان را به اینجا رسانده است. اما اگر بخواهیم آن را به عنوان یک پدیده اجتماعی بگیریم شب شعر عاشورایی حرکتی است که در طول سال‌ها زئون و خطاکرده و همواره نگاه و سیری رو به تکامل داشته است.

جریان سازی در شعر آیینی

به گفته این منتقد ادبی، نکته دیگر سؤزه‌محور بودن شب شعر عاشورا است. تا چند سال پیش مکرراً انتقاداتی مبنی بر چرایی انتخاب موضوع مطرح می‌شد و این نگاه وجود داشت که چرا خلافت شاعر را مسدود می‌کنیم اما گذر زمان ثابت کرد این از الطاف خفیه الهی بوده و رمز به تکرار نیفتادن این جریان است. شاید باورنکنید اما بسیاری از چهره‌هایی که به عنوان سؤزه انتخاب شده‌اند در تاریخ شعر شیعی فارسی به تعداد انگشتان دست هم شعر نداشته‌اند. نمونه آن انتشار کتاب شعر «و شعر چه غافل مانده بود» درباره مادر حضرت عباس(ع) است. در حاشیه این شب شعر، انبوهی شعر سروده می‌شود که ممکن است به برنامه راه پیدا نکند اما در ادبیات آیینی ماندگار می‌شوند و نتیجه یک گرینش حرفه‌ای هستند که به هویت ادبی شعر آیینی جان می‌بخشند.

برنامه‌های امسال

کرونی می‌گوید: سال گذشته برنامه در فضای باز حرم حضرت شاهچراغ با حضور شاعران برگزار شد اما متأسفانه امسال برپایی شب شعر مصادف با یک‌پنجم کرونا شد و با احترام به کادر درمان و حفظ سلامت شعرا که سرمایه‌های فرهنگ اهل بیت(ع) هستند تصمیم گرفتیم مراسم را به صورت نیمه حضوری و مجازی برگزار کنیم و شعرخوانی مجازی شاعران خارج از استان فارس را به صورت ضبط شده و شعرخوانی حضوری شاعران اهل فارس را در شاهچراغ خواهیم داشت.

امروز سالگرد درگذشت علامه سیدمرتضی عسکری است

مسابقه اینستاگرامی اربعین حسینی

معاونت فرهنگی سازمان جهاد دانشگاهی تهران در آستانه فرارسیدن اربعین حسینی، مسابقه مناسبیتی اینستاگرامی از ۲۶ شهریور تا ۱۴ مهر برگزار می‌کند. به گزارش جام جم، این مسابقه در دو بازه زمانی ۲۶ شهریور تا ۴ مهر (زمان بارگذاری احادیث و سخنان امام حسین) و ۵ تا ۱۴ مهر (زمان بارگذاری

۸ روایت از آیت‌ا... سیدمرتضی عسکری که امروز سالگرد درگذشت اوست

یک عمر دفاع از شیعه

علامه سیدمرتضی عسکری را بیشتر در حوزه تحقیق علوم دینی، نگارش کتب تاریخ اسلام و تالیف در حوزه معارف اهل بیت(ع) می‌شناسیم. در عمری نزدیک به یک قرن ده‌ها کتاب تاریخی، تفسیری و کلامی تالیف کرد و نامش را در عرصه توسعه علم و اندیشه ماندگار ساخت. رهبر معظم انقلاب در خصوص علامه فرمودند: ایشان به حق «مرزبان حریم تشیع» است. زیرا کار عمده ایشان این بود که اتهاماتی که به مکتب اهل بیت(ع) وارد می‌شد را رصد می‌کرد و پاسخ می‌داد. اما روایت‌های دیگری از زندگی او وجود دارد که کمتر به آن پرداخته شده، سیداحمد عسکری آخرین فرزند او، حجت‌الاسلام علی سلیمی؛ معاون مرکز مطالعات علامه عسکری و خواهرزاده علامه و حجت‌الاسلام سیدمحمدمرتضی عاملی؛ مدیرعامل مؤسسه تنظیم و نشر آثار علامه سیدجعفرمرتضی در گفت‌وگو با ما زوایای خواندنی از زندگی علامه عسکری را بازگو کرده‌اند.

نازی مروت

روزنامه‌نگار

ریشه در ایران

بهار ۱۲۹۳ خورشیدی در خانواده‌ای با اصالت خراسانی که از دوره صفویه «شیخ‌الاسلام» ساوه بودند، به دنیا آمد. در شش ماهگی یتیم شد و پدربزرگ مادری‌اش خاتمه المحدثین عهده‌دار تربیت و زندگی او شد. درباره دوران کودکی و علاقه‌اش به علم‌آموزی می‌گفت: من هشت ساله بودم که در کتابخانه پدربزرگم دونوشته در مورد تاریخ واقعه تنباکو و نیز کتاب گفتار خوش یارقلی را مطالعه کردم. جریان رزی که در دو کتاب اول آمده بود و داستان حزب الوطنی سیدجمال‌الدین اسدآبادی مرا با استعمار و نقشه‌ها و اهداف آن آشنا کرده بود. این آشنایی مرا به مبارزه با استعمار در همه عمر هدایت کرد.

چه مبارک سحری بود

سیداحمد عسکری آخرین فرزند علامه که سال‌ها در خدمت پدر بوده است در ارتباط با حالات معنوی علامه عسکری می‌گوید: پدر، بیماری قلبی و معده داشتند و سرمای زمستان برای ایشان مضر بود. تصمیم گرفتیم چند وقتی به دزفول سفر کنیم. مسؤول دفتر امام جمعه وقت شهر وقتی از حضور علامه در دزفول مطلع شد درخواست سخنرانی در برنامه‌ای در تبیین ولایت امیرالمومنین(ع) کرد. به ایشان گفتیم که علامه به‌دلیل بیماری از سخنرانی و تدریس منع شده است. روز پس از این ملاقات گذشت و شب جمعه فرا رسید. من در اتاق پدر خواب بودم و از صدای گریه ایشان بیدار شدم. سحر شده بود و بعد از اذان از من خواستند که

خدمت خانوادگی به توسعه علمی

سیداحمد عسکری درباره روابط علامه با خانواده‌اش می‌گوید: فعالیت‌های علمی و پژوهش‌های گسترده و زمانبر پدر در ایران و عراق هیچ‌گاه مانع توجه ایشان به خانواده و فرزندان نشد. علامه عسکری در کنار تحقیق، سفرهای علمی، تدریس و تألیفات علمی نگاه ویژه‌ای به تربیت فرزندان داشت و هرگز آنها را فدای مسیری که می‌پیمود، نکرد. یکی از کارهایی که مسیر زندگی همسر و فرزندان علامه عسکری را مشخص کرد، هدایت خانواده به سمت علم و دانش بود. مرحوم پدر علاوه بر همراهی و هدایت با خانواده برای فراگیری علم از همه توان و قوای آنان برای خدمت و توسعه علم بهره می‌گرفت. علامه در وصیت‌نامه خود سه فرزند خویش

نواوری در پژوهش

حجت‌الاسلام سلیمی درباره علاقه علامه به نواوری در تحقیقات علمی می‌گوید: مرحوم علامه عسکری به دنبال این بود که مطالبی را مورد بررسی قرار دهد که به آن پرداخته نشده یا کمتر پرداخته شده است. در اوایل زندگی علمی تصمیم گرفتند مستدرکی بر وسایل الشیعه بنویسند زمانی که متوجه شدند آیت‌ا... امین در عراق این کار را شروع کردند، منصرف شدند. نواوری در تمام تألیفات مرحوم علامه به چشم می‌خورد. کتاب عبدا... بن سبا برای اولین بار پاسخ قاطعانه علمی به شبهه‌ای داد که علیه شیعه بیان شده بود. تا قبل از انتشار این کتاب مذهب شیعه متهم بود

پرسش‌های مسابقه) برگزار می‌شود. در مرحله نخست علاقه‌مندان می‌توانند برای شرکت در این مسابقه از ۱۰ تا ۱۹ ماه صفر مصادف با ۲۶ شهریور تا ۴ مهر هر شب رأس ساعت ۲۰ با مراجعه به صفحه اینستاگرامی معاونت فرهنگی سازمان جهاد دانشگاهی تهران به نشانی @fjutehran احادیث و سخنان

امام حسین(ع) را که بارگذاری شده است، مطالعه کنند. آنها سپس از بیستم ماه صفر مصادف با اربعین حسینی تا ۲۹ صفر نسبت به پاسخ دادن پرسش‌های مطرح‌شده در ارتباط با احادیث و سخنان امام حسین(ع) که رأس ساعت ۲۰ در این صفحه بارگذاری می‌شود تا ساعت ۲۳ اقدام کنند.

سفرهای عالمانه

علامه عسکری برای مطالعه و تحقیق از کتاب‌هایی که در دسترس نبود، سفری به انگلستان می‌کند. فرزند علامه در این ارتباط می‌گوید: علامه در هر سفری، سبک زندگی مردم آن کشور، دیانت، اندیشه و رفتارشان را بررسی می‌کرد. به همین دلیل پس از انجام کارهای تحقیقاتی، به یکی از کلیساهای نزدیک محل اقامت رفته‌یم. روز یکشنبه بود و مراسم عبادی برگزار می‌شد. پدر مقداری ایستاد و عبادت‌شان را تماشا کرد. سپس در پایان مراسم عبادی با کشیش آنجا ملاقاتی داشت و با او مباحثه‌ای علمی انجام داد. علامه به هر کشور و شهری سفر می‌کرد با صاحبان فکر و اندیشه مباحثه می‌کرد.

مشاهده سبک زندگی یهودیان لندن نیز یکی دیگر از برنامه‌هایی بود که در آن سفر صورت گرفت. همراهان با ماشین ما را به محله‌ای بردند که ساکنانش یهودی بودند. سبک زندگی و حجاب زنان یهودی برای علامه بسیار جالب بود. ایشان در حین قدم‌زدن در آن محله، اقدام به ارتباط گرفتن با مردان آنجا کرد تا با آنها گفت‌وگو کند. ایشان از هر فرصتی برای گفت‌وگو و تعامل با دیگران بهره می‌جست و سعی در تبلیغ معارف و فرهنگ اهل بیت(ع) داشت.

پس از گذشت چند روز یکی از همراهان پیشنهاد داد که از قبر چرچیل دیدن کنند. علامه بر سر قبر چرچیل گفت: «چرچیل تو خواستی دین اسلام و تشیع را نابود کنی در صورتی که ما اسلام را به انگلستان آوردیم.»

از تأسیس حزب تادعوت به وحدت در مبارزه

مبارزه با استعمار و استبداد از همان کودکی در وجودش نهادینه شده بود. در دوره حکومت حزب بعث به دلیل همکاری با شهید سیدمحمدباقر صدر و سیدمهدی حکیم در راه‌اندازی حزب الدعوه عراق در ۱۳۳۸ شمسی مورد غضب حکومت قرار گرفت. هدف آنان از تأسیس حزب، تشکیل حکومت اسلامی در منطقه بود. اما پس از آن که امام خمینی نهضت را آغاز کردند با دعوت امت اسلام به حمایت از امام پرداخت، این اتفاق در سفر حج رخ داد. البته ایشان در همین ایام ایشان به یک کار جدی و اساسی سیاسی پرداخت و آن ایجاد ائتلاف و اتحاد میان قبایل شیعی عراق بود. پس از آن‌که به دلیل فعالیت‌های سیاسی به اعدام محکوم می‌شود از عراق به لبنان سفر می‌کند. سلیمی می‌گوید: علامه حدود یک ماه در لبنان سکونت داشت و در آن ایام و پس از آن ارتباطی هم با امام موسی صدر، علامه فضل‌ا... و سیدمهدی شمس‌الدین داشت. بعد از آن به برای همیشه در ایران ماندگار شد. آن روزها در منزل ما ساکن شد، ارتشبد نصیری، رئیس وقت ساواک با منزل ما تماس می‌گیرد و با علامه صحبت می‌کند. نصیری به علامه گفته بود: «شما عراقی هستید و اینجا که آمدید، باید با ما هماهنگ باشید.»

علامه شجاعانه پاسخ نصیری را داده بود که: «اینجا کشور خودم است. من به کشور خودم آمدم و برای آمدن به کشورم از شما اجازه نمی‌گیرم.»

فعالیت‌های عام‌المنفعه

ایشان در حدود ۲۰ سالگی در سامرا، کار کوچک اما مهم دیگری شروع کرد که بعدها گسترش و ادامه یافت و آن تأسیس یک مدرسه کوچک در شهر سامرا بود. مدرسه‌ای برای ایرانیان ساکن سامرا که در محل مدرسه تخریب شده میرزای شیرازی تأسیس شد. سلیمی درباره ماجرای مدرسه می‌گوید: مکرراً از ایشان شنیدم که می‌گفت در آن روزگار احساس می‌کردم که فرزندان ما مادام که در دبستان درس می‌خوانند، هنوز فرزند ما هستند اما وقتی به دبیرستان پای می‌گذارند، از دست ما می‌روند. پس ما باید به تأسیس مدارس روی بیاوریم. علامه با همین رویکرد بیش از ۱۰مدرسه در مقاطع مختلف تحصیلی تأسیس کرد. راه‌اندازی چند دانشگاه، بیمارستان و خیریه از دیگر فعالیت‌های عام‌المنفعه علامه در ایران، عراق و لبنان بود. اما یکی از مسائل مورد توجه ایشان مساله تحصیل دختران بود. به همین دلیل از تأسیس مدارس دخترانه غافل نشد. خواهران علامه در همان مدرسه دخترانه تحصیل کردند و شهیده بنت‌الهدی صدر استاد همان مدرسه دخترانه بود.

در دانشگاهی که در عراق به نام «اصول دین» تأسیس شد چون دولت عراق فارغ‌التحصیلان آن را به رسمیت نمی‌شناخت از دانشگاه خارجی قاهره اعتبار دریافت کرده و کمبریج شاگردان آن را در سطوح بالاتر قبول کرد.

تواضع علمی

یکی از ویژگی‌های علامه عسکری تواضع و فروتنی ایشان در رفتارهای فردی و چه فعالیت‌های اجتماعی عنوان شده است. سلیمی در این ارتباط می‌گوید: علامه عسکری در سفری به لبنان تصمیم به تأسیس دانشگاه گرفت و همه مراحل از ثبت و مجوز را به سرانجام رساند و حتی به دنبال استخدام استادان بود. مرحوم شیخ مهدی شمس‌الدین که در آن زمان رئیس مجلس اعلاى شیعیان لبنان بود از علامه تقاضا کرد که دانشگاه را به وی واگذار کند. علامه در همان جلسه همه مدارک را به وی واگذار کرد. به علامه گفتم چرا کار را واگذار کردید؟ گفت: اصل تبلیغ معارف اهل بیت(ع) است، در حال حاضر آن دانشگاه به نام دانشگاه اهل بیت(ع) در بیروت مشغول به فعالیت است و هیچ نامی هم از علامه عسکری در آن نیست.

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمدمرتضی عاملی، فرزند علامه سید جعفر(ره) نیز با نقل خاطره‌ای از علامه عسکری، می‌گوید: در میان اسنادی که از مرحوم پدرم

به جا مانده، نامه‌ای از علامه

عسکری موجود است که

حدود ۴۰ سال قبل خطاب

به علامه سید جعفر نوشته

شده، در آن نامه می‌نویسد

اگر می‌دانستم شما الصحیح را نوشته‌اید هرگز کتاب

مستقلی نمی‌نوشتم.

علامه عسکری، علامه عاملی

را بزرگ‌ترین محقق شیعی

می‌دانست و درباره ایشان

گفته بود بزرگ‌ترین محقق

شیعی که ما می‌شناسیم. در

حالی که خود دریای علم بود.

این نشان از تواضع علمی و

تقوای علامه عسکری دارد.

